

Målstyret undervisning – skolereformens nye centralnervesystem

Af Erik Schmidt

Den nye folkeskolereform drejer sig først og fremmest om styring af skolen, lærerne og undervisningen. Aftalens målings- og styringsteknologiske indhold truer pædagogikken og lærernes professionsidealer. Reformen indeholder mange modsætninger og lider i høj grad under manglen på forskningsmæssig tyngde, praktisk fornuft og forsvarlig finansiering. Det er derfor usandsynligt, at den kommer til at virke efter hensigten.

Undervisning i folkeskolen er ret beset en enkel sag. Det drejer sig om lærerens møde med eleven om et stof - gennem et fag eller en sag. Siden oplysningstiden har det været lærerens fornemste opgave at tage eleven ved hånden og med mild tvang, oplysning og samtale at hjælpe eleven frem til myndiggørelse og selvstændighed (det pædagogiske paradoks). Det er det, som pædagogik handler om. Det er det, som er lærerens vigtigste kunnen, det som lærerne er uddannet til. Det er det, som gennem årtier har skabt denne særlige blanding af selvstændighed og fællesskab - eller selvstændighed i fællesskabet - som er det mest synlige resultat af dansk folkeskolepædagogik, og som har været medvirkende til at skabe et stærkt og homogent samfund baseret på lighed og tillid. På den måde har skolen fungeret som et didaktisk projekt, der har bidraget til udvikling af fundamentet i velfærdsudviklingen.

Det nye folkeskoleforlig, der blev indgået i dag den 13. juni 2013, drejer sig imidlertid om alt mulig andet end pædagogik og didaktik. Det drejer sig først og fremmest om styring af skolen og lærerne og effektivisering (læs: indsnævring af genstandsfeltet) af undervisningen. Men aftalens målings- og styringsteknologiske indhold truer pædagogikken og lærernes professionsidealer, herunder lærernes metodefrihed. Det vidner følgende markante udsagn fra aftaleteksten om: 1) "Fælles Mål præciseres og forenkles med henblik på at sikre læringsmål, som sætter elevernes læringsudbytte tydeligere i centrum, og som understøtter skolens arbejde med målstyret undervisning." 2) "Der udformes en Kvalitetsrapport version 2.0, som i højere grad kan fungere som et mål- og resultatstyringsværktøj."

Fra den anden side trues folkeskolepædagogikken af fritids- og socialpædagogikken, som har andre perspektiver end skolens oplysningsmæssige udgangspunkt – herunder forskellighed med hensyn til autoritetsforhold, frivillighed, leg, træning, intentionalitet, motivation og tvang.

Der er flere bemærkelsesværdige modsætninger i reformforslaget. Den første drejer sig om, at politikerne bag reformen anerkender, at læreren er nøglen til bedre resultater i skolen. Samtidig svækker aftalen lærerens muligheder for at lede, skabe relationer og foretage didaktiske vurderinger – og dermed lærerens faglige identitet og autoritet. Det gør den på grund af den instrumentalisering af lærerens opgave, der er tydelig i aftalen (målstyret undervisning og læreren som instrument for andres - og andre lande og kulturers - ideer om didaktik), og på grund af stækkelsen af lærerens professionelle erfaringer og selvforståelse og indflydelse på eget arbejde (både gennem krav om tilstedeværelse på skolen, frivilliggørelse af Pædagogisk rådsmøde, måleregimet, accept af ufaglært arbejdskraft, og den ensidigt besluttede tjenestetidsaftale). Denne modsætning vil formentlig føre til dalende engagement dårligere resultater – måske endda i PISA-målingerne. Men i hvert fald i forhold til de mange andre dannelsesmæssige elementer, der optræder i folkeskolelovens formålsparagraf, som forbløffende nok ikke er blevet ændret. Endnu i hvert fald.

Det er den anden store modsætning i folkeskoleaftalen. Hvor den nuværende formålsparagraf for folkeskolen i høj grad baseres på et oplysnings- og dannelsesindhold, så peger folkeskoleaftalen entydigt på kompetenceudvikling med direkte henblik på erhvervslivets behov og forbedring af nationens økonomi. Det vil naturligvis skabe problemer med en formålsparagraf, der har et andet sigte end reformindholdet. Skolens medarbejdere vil lejlighedsvis blive i tvivl: Skal jeg følge formålsparagraffen eller den aktuelle reformaftale?

En tredje alvorlig modsætning i reformforslaget, der vil modarbejde reformens hensigt, er kravet om fleksible undervisningsformer og intentionen om mindre klassebaseret undervisning – mere holdbaseret undervisning – uden bygningsmæssige rammer, der bare tilnærmelsesvis matcher organisationen. Folkeskolens bygninger er de fleste steder ikke indrettet til denne undervisningsform i den tiltænkte størrelsesorden. Også den daglige idræts- eller motionstime skaber praktiske problemer. Og der er ikke alene tale om praktiske problemer. Denne mangel på overensstemmelse mellem undervisningens organisering og bygningernes indretning skaber uro.

En fjerde modsætning i aftalen er, at politikerne bag reformen netop ønsker at begrænse uroen i undervisningen, men med forslaget modarbejder sin egen bestræbelse. Hermed modarbejdes hensigten om at inkludere flere elever med særlige behov som f.eks. opmærksomhedsforstyrrelser også. Generelt skaber fleksible og arbitrære organisationsformer (dertil manglende lokalemæssige faciliteter og længere skoledag) mere uro blandt danske elever, end klassebaseret undervisning. Da reformen også sigter på at afskaffe det stabile, velafprøvede og konflikt- og mobbeminimerende klasselærersystem, så er der næsten garanti for mere uro, selv om forligsaftalen har en hensigtserklæring og et styringskoncept, der sigter efter mere ro.

En femte modsætning er, at de afsatte midler ikke er nok til at sikre kvaliteten i undervisningen. Altså en modsætning mellem kvalitet og finansiering. Regeringen har afsat 1 milliard kroner om året de næste tre år og derefter 400 millioner om året. Det får kommunerne til at gennemføre den nye folkeskolereform. Men i Aarhus regner man med at skulle finde 230 mio. kr., fordi den samlede regning for skolereformen vil andrage ca. 250 millioner kroner, og der kommer altså kun lidt over 20 millioner ind på kontoen som følge af økonomiaftalen mellem regeringen og Kommunernes Landsforening. Mange kommuner vil få svært ved at finansiere reformen, og ministeriet siger, at lærerne kommer til at bidrage ved at skulle undervise to klokketimer mere om ugen. Ud over det, som lærerne de senere år er blevet pålagt at skulle merundervise.

Det mest bemærkelsesværdige ved det nye folkeskoleforlig er således ikke de enkelte dele, men sammenhængen og den samlende ide bag reformtanken, det teknokratisk/terapeutiske paradigme. De forskellige politiske partier har forskellige udgangspunkter og præferencer, men der er én ting, der har kunnet samle dem: Kravet om effektivitet, og ønsket om større styring gennem måling og armvridning.

Der er desuden flere eksempler på, at reformen savner bund i den pædagogiske virkelighed. Der er jo forhold, der ser tilforladelige og fornuftige ud på papiret, men som ikke holder til en simpel trykprøve i skolens maskinrum. Den nye folkeskolereform lider i høj grad under manglen på forskningsmæssig tyngde, praktisk fornuft og forsvarlig finansiering.